

SØNDERJYSKE

ÅRBØGER 2024

Historisk Samfund
for **Sønderjylland**

Sønderjyske Årbøger 2024

Redaktion:

Ditte Kock

Mariann Kristensen

Klaus Tolstrup Petersen

Merete Bo Thomsen

Mads Mikkel Tørsleff

Historisk Samfund for Sønderjylland

For livets skyld

– Pædagoguddannelsen i Aabenraa 1953-2023

AF HANS HENRIK HJERMITSLEV

I 2023 kunne pædagoguddannelsen i Aabenraa fejre 70-års jubilæum. Fra et lille seminarium for kvinder havde uddannelsen gennem adskillige sammenlægninger og flytninger udviklet sig til en del af et uddannelsescentrum for hele Sønderjylland. Her undersøges den omtumlede historie om "æ børnehavese-minarium", som det stadig kaldes i folkemunde. Historien er præget af stærke værdier, stolte traditioner og pædagogisk nytænkning, men også af konflikter, magtkampe, sammenlægninger og besparelser, der udfordrede dagligdagen for ledelse, ansatte og studerende.

Indledning

Mens lærerseminariernes historie rækker helt tilbage til 1700-tallet, så er tidshorizonten noget kortere for pædagogseminariernes vedkommende. Det første seminarium for børnehavelærere i Danmark blev oprettet i København i 1885, mens selvstændige fritidshjemsseminarier og socialpædagogiske seminarier først kom til efter 2. verdenskrig. Det var først i 1992, at disse tre typer seminarier blev samlet i en fælles uddannelse.¹

På dette tidspunkt havde der længe været et pædagogseminarium i Aabenraa. Allerede i 1953 blev der oprettet et børnehavese-minarium i byen. Det var det første af sin slags uden for København, Aarhus og Odense. I 1971 blev børnehavelinjen suppleret med en linje for fritidspædagoger. Efter den fælles uddannelse blev indført i 1992, skiftede seminariet navn fra Aabenraa Børnehave- og Fritidspædagogseminarium til Seminariet i Aabenraa. Derefter fulgte en voldsom fusionsbølge i forlængelse af lovene om centre for videregående uddannelser (CVU'er) fra 2000 og om professionshøjskoler (UC'er) fra 2007, der skulle sikre stærkere faglige miljøer og mere robuste institutioner. Målet var mere kvalitet og effektivitet, og midlet var centralisering. I 2004 blev seminariet således en del af CVU Sønderjylland og skiftede navn til Aabenraa Pædagogseminarium. Dermed gik seminariet fra at være en selvstændig uddannelsesinstitution med egen rektor til at blive en del af en regional organisation med den øverste ledelse placeret i Ha-

derslev. Ved en sammenlægning med Kolding Pædagogseminarium i 2008 blev CVU Sønderjylland til UC Syd og ved fusionen med UC Vest i 2010 til University College Syddanmark, forkortet UC SYD. Her udgjorde Pædagoguddannelsen i Aabenraa, som seminariet nu kaldtes, sammen med pædagoguddannelserne i Kolding og Esbjerg et samlet institut, der havde en fælles institutchef, men forskellige studieledere på de enkelte uddannelsessteder.²

I denne artikel undersøges Aabenraa Pædagogseminariums historie fra begyndelsen i 1953 til jubilæumsåret 2023 set i lyset af den samfundsmæssige og uddannelsespolitiske udvikling, der fik afgørende indflydelse på seminariet og resulterede i interne konflikter og kampe. Artiklen bidrager således til forskningen i seminariernes og velfærdsuddannelsernes historie, hvor fokus hidtil hovedsageligt har været på læreruddannelsen,³ mens pædagoguddannelsen har haft mindre bevågenhed.⁴ I de seneste år er der tillige kommet fokus på velfærdsuddannelsernes generelle historie.⁵ Artiklen belyser således betydningen af den samfundsmæssige og uddannelsespolitiske udvikling for et konkret seminarium. Jørgen Witte har skrevet om Aabenraa Pædagogseminariums etablering og tidlige historie indtil 1978, mens der ikke foreligger nyere historiske fremstillinger af historien.⁶ Kildematerialet til artiklen består ud over diverse faglige udgivelser af Aabenraa Pædagogseminariums arkiv 1952-2008, der er placeret på Rigsarkivet i Odense, Hans Henrik Hjermitslevs privatarkiv 2012-2023, tre medarbejderinterviews og Aabenraa Pædagogseminariums Årsskrift 1995-2009.

Begyndelsen på statsskolen

Baggrunden for, at der blev oprettet et børnehaveseminarium i Aabenraa, var, at byen havde relativt mange børnehaver sammenlignet med andre provinsbyer. Det skyldtes, at man i den nationale kamp før og under 2. verdenskrig, hvor tysksindede og dansksindede kæmpede om børnenes sjæle, havde prioriteret at oprette børnehaver, der kunne påvirke førskolebørnene i dansk retning.⁷ Børnehaverne var samlet i en forening under ledelse af amtskontorchef Jes Peter Caspersen, der også var foregangsmand i etableringen af seminariet i Aabenraa. Dansk Børnehaveråd og toneangivende børnehavefolk i København ønskede at placere endnu et seminarium i København, da de mente, at det kun var her, der var kvalificerede undervisere og praktiksteder til rådighed. Alligevel lykkedes det at få undervisningsministeriets godkendelse

af placeringen i Aabenraa under forudsætning af, at praktiklærerne i de sønderjyske børnehaver og forstanderinden søster Ruth Værge fra Skt. Lukas Stiftelsen, der var leder af Nygades Børnehave og uddannet børnehavelærerinde og sygeplejerske, blev efteruddannede. Praktiklærerne kunne nøjes med to ministerielle weekendkurser, mens Værge fik en særligt tilrettelagt efteruddannelse på Fröbel-Højskolen, hvor hun oprindeligt var uddannet børnehavelærerinde under søstre Anna og Bertha Wulff, der var blandt børnehavepionererne i Danmark. Samtidig måtte den traditionelle undervisning med praktik om formiddagen og teori om eftermiddagen omlægges, så det i stedet blev tre dage med praktik og tre dage med teori om ugen. Hermed mente man, at det var muligt at leve op til kravene i betænkningen fra 1948, der satte rammerne for den toårige uddannelse til børnehavelærerinde. Indtil Ruth Værge havde færdiggjort sin videreuddannelse, skulle Aabenraa Statsskoles rektor, Georg Buchreitz, være forstander, mens Inge Ager-

Ruth Værge (1913-2006) var født og opvokset i et skolelærerhjem i Svindbæk ved Thyregod, men flyttede til København, hvor hun tog studentereksamen og derefter uddannede sig til sygeplejerske ved Skt. Lukas Stiftelsen og til børnehavelærerinde ved Fröbel-Højskolen. Det var begge institutioner, der var solidt forankret i kristendommen. Hun blev søsterindviet i 1946 og flyttede til Aabenraa, hvor hun først blev leder af Nygades Børnehave og siden forstanderinde for Aabenraa Børnehaveseminarium fra 1954 til 1974. På billedet har Ruth Værge indtaget rutsjebanen på Forstallé 22, hvor seminarieret havde til huse fra 1955 til 1957. Foto: Aabenraa Pædagogseminariums Arkiv, Rigsarkivet.

schou-Andersen fra Jydsk Børnehaveseminarium i Aarhus skulle fungere som midlertidig praktikleder. Det var naturligt, at Buchreitz skulle være forstander, da seminariets teoretiske undervisning skulle foregå på Aabenraa Statsskole. Den 7. januar 1953, allerede en uge efter åbningen af seminariet, indtraf imidlertid en tragedie, der ændrede planerne. Agerschou-Andersen omkom ved en trafikulykke i forbindelse med et praktikbesøg i Sønderborg. Det betød, at Ruth Værge måtte overtage hvervet som praktikleder et halvt år før tid, samtidig med at hun videreuddannede sig. Hun overtog tillige som planlagt forstanderhvervet den 1. januar 1954.⁸

Ved indvielsen havde Ruth Værge udtalt sine ønsker for seminariet, som hun mente skulle lægge vægt på elevernes personlighedsudvikling frem for boglig viden, og bestemt, at mottoet for seminariet skulle være "For livets skyld". Dette var i tråd med de kristne og reformpædagogiske værdier, der var rådende på børnehaveseminarierne på denne tid. De lagde vægt på, at pædagogikken skulle tage udgangs-

Aktivitets- og kulturfagene havde en fremtrædende plads i pædagoguddannelsen frem til den lov om pædagoguddannelse, der trådte i kraft i 2007. Her er et hold elever i gang med undervisning i rytmik på Nygade 41 i 1960. Foto: Aabenraa Pædagogseminariums Arkiv, Rigsarkivet.

Aabenraa Børnehaveseminariums motto var "For livets skyld". Det var indskrevet på det emblem, eleverne modtog, når de dimitterede i perioden under forstanderinden Ruth Væрге. Det fremgår på bagsiden, at dette emblem er fra dimissionen den 17. juni 1967. Det blev givet til Birgit Christiansen, der boede i Aventoft syd for grænsen og fik arbejde som pædagog inden for Dansk Skoleforening for Sydslesvig. Træet som logo illustrerede, at børnehavelærerindernes kristne kald var at drage kærlig omsorg for børnenes naturlige vækst og udvikling.
 Foto: Kira Brogaard Christiansen.

punkt i børnenes behov og interesser, og at børnehavelærerinderne skulle møde børnene med kærlighed, tålmodighed og omsorg. Efterfølgende understregede rektor Buchreitz seminariets særlige nationale rolle i grænselandet som et demokratisk værn mod tysk militarisme. Hermed var den dannelsesmæssige opgave for seminariet også slået fast. Uddannelsens fokus på den personlige dannelsesproces frem for kundskaber og eksaminer var også tydelig ved, at et højskoleophold var adgangsgivende på lige fod med en realeksamen, og at der ved optagelse krævedes en vandelsattest, der dokumenterede, at ansøgeren havde de rette moralske egenskaber til at bestride arbejdet med børn. Der var ikke optagelsesprøve som på lærerseminarierne, men krav om forpraktik, og uddannelsen afsluttedes med kun tre eksaminer. Med den første nationale bekendtgørelse om uddannelse af børnehavelærerinder og fritidshjems lærere fra 1953 blev den gældende praksis, der havde udviklet sig på seminarierne siden århundredeskiftet, stadfæstet. Den toårige uddannelse formede sig som en vekslen mellem seminarieundervisning og praktik.

Seminarieundervisningen var inddelt i teoretiske fag såsom psykologi, pædagogik og børnehavelære og manuelle fag såsom rytmik, sang, tegning og sløjd. Formålet med uddannelsen var ikke alene at bibringe eleverne kundskaber og færdigheder, men også at udvikle elevernes personlighed og sociale ansvarlighed.⁹

Fra Ramsherred til Dronning Margrethes Vej

I de første år var der under 40 elever fordelt på to årgange. De var imidlertid aktive og etablerede straks et elevråd og foredrags- og kameratskabsaftener, så der også var et socialt liv uden for den praktiske undervisning i børnehaverne og den teoretiske på statskolen. Der blev også etableret et orkester på seminariet. Selv om eleverne ikke boede på seminariet, var der således som på højskoler og lærerseminarier et stort fokus på samværet og det frivillige engagement, der blev opfattet som væsentligt for elevernes dannelsesproces. Et lejrskoleophold i Naldtanglejren ved Varnæs og studieture til blandt andet København, Aarhus, Sverige, Norge og Østrig indgik også som en naturlig del af uddannelsen fra begyndelsen.¹⁰

Fra 1959 øgedes antallet af elever, og der blev for første gang oprettet to hold i 1962. På dette tidspunkt var seminariet flyttet til først Ungdomshjemmet på Ramsherred 49, siden til fru Magda Winkelmanns villa på Forstallé 22 og fra 1957 til H.P. Hanssens villa på Nygade 41, hvor det for første gang fik egne lokaler. Imidlertid varede det ikke længe, inden seminariet også voksede ud af disse rammer trods flere opkøb og udbygninger. I 1970 blev uddannelsen gjort treårig, året efter blev der oprettet en linje for fritidspædagoger, og seminariet nåede op på 300 studerende, heraf også flere mænd. Langt de fleste kom fra Sønderjylland eller Sydslesvig og havde nu en HF- eller studentereksamen med i bagagen. Denne uddannelseseksplosion var en konsekvens af, at den ekspanderende velfærdsstat havde brug for veluddannet arbejdskraft; heriblandt særligt kvinder, der for alvor kom på arbejdsmarkedet i 1960'erne, hvorved behovet for børnepasning øgedes markant. Pædagoguddannelsen blev derfor i løbet af få år den største videregående uddannelse i Danmark. For at kunne rumme de mange studerende og for at få tidssvarende rammer for pædagoguddannelsen påbegyndtes bygningen af et pædagogseminarium på hjørnet af Vestergade og Dronning Margrethes Vej. Det kom til at foregå i tre etaper fra 1968 til 1975 for at få økonomien til at hænge sammen. Da byggeriet var ved at være afsluttet, gav Ruth Værge i 1974 rektorstaven videre til talepædagog Jørgen Ravn Storgård, der var lærer ved seminariet.¹¹

Da Ruth Værge begyndte som forstanderinde i 1954, var hun den eneste fuldtidsansatte underviser. Resten var timelærere, der havde deres hovedansættelse ved gymnasiet eller ved folkeskolen. Også fem af seminariets bestyrelsesmedlemmer bidrog til undervisningen, heriblandt

seminariets bestyrelsesformand amtskontorchef Jes Peter Caspersen, rektor Georg Buchreitz, sognepræst C.T. Hoffmann-Madsen og amtslæge Svend Ostenfeld. I 1961 blev Gertrud Smidt dog ansat som praktikleder, men det var først omkring 1970, at fastansættelse af lærere blev normalt. I 1978 var der tilknyttet i alt 24 lærere samt 180 praktklærere rundt omkring i de pædagogiske institutioner i Sønderjylland og i de danske institutioner i Sydslesvig.¹²

Fastansatte lærere var ifølge Gertrud Smidt en stor styrke for seminariet, da de i højere grad end timelærerne bidrog til at skabe en kultur og

I de første årtier levede Aabenraa Børnehaveseminarium en omtumlet tilværelse. Fra 1957 til omkring 1970 havde seminariet hjemme i H.P. Hanssens villa på Nygade 41. Foto: Museum Sønderjylland.

Fra 1969 til 2017 hørte Aabenraa Pædagogseminarium til på Dronning Margrethes Vej 11-13. I denne periode udviklede seminariet sig til at blive en stor uddannelsesinstitution med op til 800 studerende. Seminariet blev bygget i tre etaper fra 1968 til 1975 og udbygget i 1996 og 2002. Foto: UC SYD.

et liv uden for undervisningen. Drama-, musik- og værkstedslokalerne, kantinen og fra 1980'erne en skummel fredagsbar i beskyttelseskælderen under seminariet på Dronning Margrethes Vej var blandt de steder, hvor studerende og undervisere mødtes under uformelle former. Smidt understregede i et tilbageblik, at dette bidrog til uddannelsens formål:

Uddannelsen er – eller bør være – personlighedsdannende. Det drejer sig om det hele menneske. Den giver mulighed for at tilegne sig relevant viden. Uddannelsen er fleksibel og alsidig. Den indeholder glæde, humor og intensitet. Fællesskabet med medstuderende og lærere er vigtigt. Alt dette er med til at skabe en faglig identitet.¹³

Seminariet var på denne måde ifølge læreren Anne Rostgaard Knudsen "en blanding af højskole og eksamensskole".¹⁴ Mens perioden som et lille seminarium fra 1953 til 1968 var præget af de kristne værdier, som Ruth Væрге inkarnerede, så blev ungdomsoprøret og den marxistiske og antiautoritære bølge i 1970'erne kendetegnet af rundkredse på gulvet og lilla bleer på hovederne. Det gav anledning til konflikter. I 1972 blev to venstreorienterede mandlige fritidspædagogstuderende således erklæret uegnede til at fortsætte på uddannelsen blandt andet på grund af "ensidige" synspunkter. Afgørelsen blev truffet af det såkaldte førsteårsafgørelsesudvalg, der bestod af otte studerende og otte undervi-

Tiden omkring 1970 var en opbrudstid, også på seminariet i Aabenraa. De to dimissionsbilleder fra henholdsvis 1961 og 1974 illustrerer dette. Holdet fra 1959-1961 bestod udelukkende af kvinder. De var blevet uddannet i H.P. Hanssens villa på Nygade 41, og på billedet bærer de kjole eller nederdel. Sagen var anderledes hos holdet fra 1971-1974. Holdet havde nu også mænd blandt de studerende, som eleverne var blevet omdøbt til i loven om pædagoguddannelse fra 1969, der også gjorde uddannelsen 3-årig. DIMITTENDERNE fra 1974 var de første, der havde kunnet vælge en fritidspædagoglinje. Det benyttede særligt mændene sig af. De afsluttede deres uddannelse på det nybyggede seminarium på Dronning Margrethes Vej, og nu var kjole og nederdel blevet afløst af cowboybukser. Det eneste, der ikke havde forandret sig, var Ruth Værge, der fortsat bar sin søsterdragt fra Skt. Lukas Stiftelsen. Foto: UC SYD.

sere, efter indstilling fra underviserne Kaj Lassen og Svend Ostenfeld. Sagen vakte megen opsigt i medierne, da underviserne valgte at strejke, fordi de afviste studerende alligevel dukkede op til undervisningen efter sommerferien på anbefaling af Pædagogstuderendes Landsråd, der ligesom de to studerende mente, at de var blevet afvist på grund af deres politiske overbevisning. Seminariet hævdede omvendt, at det skyldtes deres utilstrækkelige faglige niveau og manglende fremmøde. Det endte med, at undervisningsdirektør Hans Jensen stadfæstede seminariets afgørelse.¹⁵ Nogle af de mere progressive unge gjorde desuden oprør ved at nægte at deltage i eksamensbevisoverrækkelsen og ved at kræve, at der blev sunget "Internationale" ved den officielle dimission. Det skabte ifølge Rostgaard Knudsen nervøsitet hos rektoren, der var bange for, hvad bestyrelsen, som bestod af byens spidser, ville tænke. Kompromisset blev, at "Internationale" blev sunget til den lukkede aftenfest, mens "Det er så køhnt, det er så dejle" fik lov til at blive på programmet til den officielle dimission.¹⁶

Profilering og magtkampe

Jørgen Ravn Storgård blev i 1977 afløst som rektor af den læreruddannede Hans Henrik Bayer, der som kandidat i pædagogik for alvor satte seminariet i Aabenraa på det pædagogiske landkort gennem pædagogisk nytænkning i form af blandt andet projektorienteret tværfaglig undervisning. I løbet af 1980'erne, hvor besparelser iværksat af undervisningsminister Bertel Haarder fra Venstre ramte seminarieområdet hårdt, og mange seminarier måtte lukke eller sammenlægges, kunne Aabenraa Børnehave- og Fritidspædagogseminarium nøjes med enkelte afskedigelser ved blandt andet at øge kursusaktiviteten. Samtidig profilerede det sønderjyske pædagogseminarium sig på seminarieområdet ved at deltage aktivt i det faglige arbejde i Seminarielærerforeningen, Rektorforsamlingen og ministerielle udvalg. Således deltog såvel drama- og dansklæreren Flemming Rasmussen som rektor Hans Henrik Bayer i et længerevarende arbejde med en revision af pædagoguddannelserne, der endeligt resulterede i den nye fælles pædagoguddannelse, der trådte i kraft i 1992.¹⁷

På de indre linjer betød de øgede kursusaktiviteter nye opgaver for seminarielærerne. Der blev dog også tid til at deltage i det sociale liv på seminariet. Lærerne bidrog således med taler, drama og musik ved årsfesterne og dimissionsfesterne, mens de studerende selv arrange-

rede indsparkningsfester for nye studerende og udsparkningsfester for dimittenderne. Uden for undervisningen var der desuden åbne værksteder, revy, bands og ikke mindst studierejser. I 1980'erne blev der købt tre folkevognsrugbrød, der fragtede hold af studerende og undervisere til blandt andet Østrig og København. De studerende skulle selv planlægge studieture til udlandet, hvorefter lærerne fordelte destinationerne mellem sig. I 1980'erne blev der blandt andet arrangeret ture til østlandene Ungarn og Tjekkoslovakiet. Børnekulturfestivaller og senere naturvidenskabsfestivaller åbnede også seminariet for områdets pædagogiske institutioner.¹⁸

Det var dog ikke altid lige festligt på seminariet. Med loven om pædagoguddannelse fra 1969 og de følgende bekendtgørelser havde lærerne og de studerende fået del i magten, så rektor ikke længere var enerådende.¹⁹ Det kunne give anledning til interne magtkampe, der faldt sammen med en øget politisk bevidsthed hos såvel lærere som studerende. Blandt lærerne var det en kerne af venstresocialister, der slog tonen an ved lærerrådsmøderne og i personalestuen. De gik forrest i kampen for de ansattes indflydelse på ledelsen af seminariet, mens de studerende ikke holdt sig tilbage, når det gjaldt kritik af lærernes og ledelsens dispositioner.²⁰

Trods nedskæringerne fungerede samarbejdet overordnet set godt i 1980'erne. Det ændrede sig imidlertid i begyndelsen af 1990'erne. Uroen begyndte i forbindelse med ansættelsen af en ny rektor per 1. august 1990, da Hans Henrik Bayer gik på pension. Flemming Rasmussen, der var pædagogisk administrativ medhjælp for rektor (souschef) og havde været konstitueret rektor i tre måneder under Bayers sygdomsperiode, blev opfordret til at søge af Bayer og fagforeningen Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund (BUPL) og havde opbakning blandt mange af medarbejderne. Ikke desto mindre valgte ansættelsesudvalget, der bestod af repræsentanter for bestyrelsen og personalet, at se bort fra hans ansøgning og ansætte en kandidat udefra. Dette blev startskuddet til en urolig periode på seminariet, hvor antallet af fast-ansatte undervisere faldt fra 16 til 13. De havde ansvaret for undervisningen af omkring 300 pædagogstuderende og for efteruddannelsen af pædagoger i Sønderjylland.²¹

Den nye rektor, Ruth Johnsen, der havde en baggrund som fritidspædagog og socialdemokratisk amtsrådspolitiker fra Vestsjælland, kom til seminariet i en vanskelig periode politisk og økonomisk, hvor der var behov for reduktion af de offentlige udgifter. Folketingets flertal med

undervisningsminister Bertel Haarder i spidsen dikterede fortsatte besparelser på seminarieområdet, herunder nedlæggelser og fusioner. Samtidig introduceredes new public management, der betød en decentralisering med en ny styrelseslov, der gav mere selvstyre til de enkelte seminarier, men samtidig holdt ledelserne økonomisk ansvarlige for at overholde de udstukne økonomiske rammer. I denne situation fik Johnsen hurtigt flertallet af medarbejdere imod sig, da hun proklamerede, "at plejer var død" i Aabenraa. Hun tog således ikke den flade ledelsesstruktur med råd og udvalg, der skulle høres, inden beslutninger skulle træffes, så alvorligt, som de ansatte kunne ønske sig. I en presset periode med fortsatte besparelser, implementeringen af en ny styrelseslov og forberedelsen af en ny pædagoguddannelse valgte Johnsen med opbakning fra bestyrelsen at udnytte sin ledelsesret fuldt ud ved at diktere beslutninger uden forudgående inddragelse af de demokratiske organer samarbejdsudvalg, fællesråd, lærerråd, TAP-råd og de studerendes råd. Det begyndte allerede kort efter ansættelsen, da den nye rektor på grund af den stramme økonomi og i lighed med andre seminarier i december 1990 annoncerede et stop for midler til praktik-kørsel og ekskursioner og en brugerbetaling på 200 kr. for kopier til studerende fra skoleåret 1991-1992. Uheldigvis faldt dette sammen med, at Johnsen havde indhentet et dyrt tilbud fra en ekstern konsulent, der skulle bistå med arbejdet med den nye uddannelse og fremtidige indtægtsgivende aktiviteter. Fronterne var nu trukket op mellem rektor og de ansatte med lærernes tillidsmand, Jørn Ulrik Larsen, der også var lokalpolitiker for Venstresocialisterne, i spidsen. I forbindelse med besættelsen af den nye stilling som souschef i juni 1992 gjorde Larsen som repræsentant for lærerne i samarbejdsudvalget, der bestod af rektor, to bestyrelsesmedlemmer og tillidsrepræsentanter for de tre personalegrupper (administration, pedel/rengøring og lærere), således indsigelse mod den mangelfulde inddragelse af personalet. Det endte med at blive natur- og værkstedslærer Dorthe Rødgaard, der blev ansat som souschef. Også udmøntningen af nye arbejdstidsregler og lokalløn – det såkaldte fedterøvstillæg – gav anledning til strid. Lærerne ønskede, at midlerne skulle anvendes til at dække underskuddet på driften, men det afviste Ruth Johnsen med henvisning til overenskomsten, der ikke tillod dette. Ledelsen stod således i en meget vanskelig situation, hvor de skulle mediere mellem de politiske og økonomiske krav ovenfra og de kritiske medarbejders ønske om at beholde hævdvundne rettigheder og den flade ledelsesstruktur, der nu var under afvikling.²²

Konflikten mellem ledelsen, der nu bestod af Ruth Johnsen og Dorth Rødgaard samt praktikleder Kaj Lassen, og lærerne eskalerede yderligere i efteråret 1992, hvor samarbejdet brød helt sammen. Det kom så vidt, at de studerende på et fællesrådsmøde udtrykte frustration over situationen, og at det administrative personale kom med en henstilling ved et samarbejdsudvalgs møde: "Kontorpersonalet opfordrer til, at der etableres et samarbejde ledelse og lærere imellem. [...] Årsagen til opfordringen er, at vi oplever et meget dårligt psykisk arbejdsmiljø, og at vi frygter for vores arbejdspladser, hvis der ikke skabes ro om seminariet."²³ Desuden trak lektor Holger Henriksen fra Haderslev Statsseminarium sig fra bestyrelsen, da de øvrige bestyrelsesmedlemmer gentagne gange havde afvist Henriksens forslag om et møde mellem bestyrelse og lærere: "Jeg finder det helt utilfredsstillende, at bestyrelsen endnu ikke har kunnet eller villet åbne for den helt nødvendige samtale. [...] Imens går hverdagen videre – folk sover dårligt om natten, går omveje for ikke at møde hinanden, bliver fjerne i blikket og mismodige i undervisningen."²⁴

I december 1992 gik Pædagogstuderendes Landssektion (PLS) også ind i sagen gennem en henvendelse til først Ruth Johnsen og derefter til undervisningsminister Ole Vig Jensen fra Det radikale Venstre. PLS påpegede i brevet: "Undervisningsplanlægningen er fortsat helt utilstrækkelig og seminariets samarbejdsorganer fungerer – i al fald i forhold til de studerende – overhovedet ikke."²⁵ PLS ønskede, at undervisningsministeren afsatte bestyrelsen. Det ville Vig Jensen dog ikke, men han bad den 1. marts 1993 bestyrelsen om en redegørelse og understregede rektors og bestyrelsens ansvar for at løse konflikter. På dette tidspunkt var konflikten brudt ud i lys lue i den lokale presse. På den ene side stod ledelsen, der blev bakket op af den nyvalgte bestyrelsesformand, Eva Nielsen, som var rektor på Aabenraa Statsskole og medlem af Sønderjyllands Amtsråd for Det konservative Folkeparti, og på den anden side stod flertallet af underviserne og de studerende, der blev støttet af BUPL. Lærerne bakkede blandt andet op om de studerendes kritik af, at de skulle til at betale for kopiering af undervisningsmaterialer, uden de dog kom med andre forslag til de nødvendige besparelser. Sagen endte i påtaler til flere lærere og et møde, hvor alle lærerne én ad gangen skulle forklare sig over for bestyrelsen og ledelsen. Haderslev Statsseminariums rektor, Ole Jessen Bruun, blev også involveret som mægler mellem ledelsen og lærergruppen, hvilket af nogle medarbejdere blev opfattet som en trussel om, at Seminariet i Aabenraa kunne

overflyttedes til Haderslev Statsseminarium, hvis der ikke blev fundet en løsning på samarbejdsvanskelighederne. Statsseminariet havde siden 1982 haft en socialpædagogisk uddannelse, der efter indførelsen af den 3½-årige fællesuddannelse i 1992 var identisk med den i Aabenraa.²⁶

Sådan gik det dog ikke, selvom en aftale mellem lærernes nye fagforening, Dansk Magisterforening, og bestyrelsen for seminariet fra 9. marts 1993 ikke gav den forventede ro. Et fortsat manglende samarbejde betød, at planlægningen af undervisning og eksamen på den nye uddannelse sejlede i foråret 1993, og i forbindelse med udarbejdelsen af et nyt værdigrundlag baseret på demokrati og åndsfrihed hævdede lærerne på et fællesrådsmøde, at "Der er et nærmest anstødeligt og grotest modsætningsforhold mellem det, der gives udtryk for, og den virkelighed, vi lever med i det daglige."²⁷

Sagen var gået i hårdknude, og det endte med, at bestyrelsen ikke så anden udvej end at fyre Ruth Johnsen den 5. oktober 1993, hvorefter Dorthe Rødgaard blev konstitueret rektor og Flemming Rasmussen konstitueret souschef. Det blev dog hverken Rødgaard eller Rasmussen, der blev den næste rektor. Det blev i stedet den uddannede lærer og psykolog Peder Andersen, der havde været skolepsykolog i Esbjerg Kommune. Under hans ledelse blev seminariet på Dronning Margre-

1953-1954	Georg Buchreitz
1954-1974	Ruth Værg
1974-1977	Jørgen Ravn Storgård
1977-1990	Hans Henrik Bayer
1987	Flemming Rasmussen (konstitueret)
1990-1993	Ruth Johnsen
1993-1994	Dorthe Rødgaard (konstitueret)
1994-2006	Peder Andersen
2006-2013	Peter Thode Loft
2013-2015	Anne Birgitte Hermansen
2015-2016	Connie Kessler
2016	Kim Larsen (konstitueret)
2016-2024	Trine Etzerodt

Ledere af Aabenraa Pædagogseminarium. Som selvstændigt seminarium indtil 2004 blev lederen benævnt forstanderinde eller rektor, mens lederen efter indlemmelsen i CVU Sønderjylland i 2004 blev kaldt først studierektor og siden studiechef og studieleder. De fremhævede ledere virkede i længere tid.

thes Vej udvidet hele tre gange, så det havde plads til kursusfaciliteter og mere end 600 studerende. Ud over tilbygningerne var én af hovedopgaverne for Peder Andersen at opkvalificere lærerkorpset, da pædagoguddannelsen blev en professionsbacheloruddannelse i 2001. Som noget nyt begyndte man at ansætte akademikere uden pædagog- eller lærerbaggrund, og alle underviserne blev pålagt at skrive en lektorandmodning for at blive i jobbet. Bortset fra dette ufravigelige krav lod Andersen i vidt omfang underviserne selv bestemme undervisningsformer og organiseringen af uddannelsen.²⁸

Den relativt nyansatte adjunkt og senere studieleder, antropologen Trine Etzerodt, analyserede ved 50-års jubilæet i 2003 kulturen på seminariet. Hun fortolkede uddannelsen som en række ritualer begyndende med introduktionsuge for nye studerende med hyttetur og introfest og afsluttende med tre prøver, specialet og dimissionsfesten. Etzerodt påpegede også et skel – et "dem og os" – mellem underviserne i aktivitets- og kulturfagene på den ene side og underviserne i de teoretiske videnskabsfag (PSK-fag) på den anden. Denne opsplittning var foranlediget af loven om pædagoguddannelse fra 1992 og udmøntede sig i Aabenraa i de fire linjefag natur & bevægelse, teater & musik, værksted samt medier (dansk), der gav de studerende mulighed for et halvt års faglig fordybelse, mens underviserne i de andre fag prioriterede tværfaglige projektforbøb. Etzerodt beskrev ydermere kulturen på seminariet således:

Stedets kultur er i høj grad præget af hurtighed, dynamik, det er et sted præget af meget stor arbejdsomhed og med masser af lyst til forandring. Men samtidig med dette ser jeg seminariet som et sted præget af en vis overfladiskhed – netop begrundet i stedets evige dynamik og lyst til forandring. Til tider kunne jeg ønske mig mere ro.²⁹

Roen indfandt sig dog ikke. Snarere tværtimod. I 2005 skabte det usikkerhed blandt personalet, at seminariet i Aabenraa skulle sammenlægges med seminariet i Haderslev, og samtidig kulminerede en længe-revarende konflikt mellem studierektor Peder Andersen og souschef Dorthe Rødgaard med, at Andersen gav Rødgaard en skriftlig påtale, hvorpå Rødgaard gennem Dansk Magisterforening anklagede Andersen for systematisk chikane. Modtageren af klagen var den tidligere formand for Dansk Magisterforening Søren Vang Rasmussen, der nu var rektor for CVU Sønderjylland. Sagen kom dog ikke meget videre,

da såvel Dorthe Rødgaard som Peder Andersen valgte at gå på efterløn i 2006, mens Peter Thode Loft, der siden 2003 havde været afdelingsleder af pædagoguddannelsen på Haderslev Seminarium, blev ansat som studierektor for den samlede pædagoguddannelse i 2006.³⁰

Den første fusion

Fusionen med pædagogseminariet i Haderslev foregik gradvist fra 2005 til 2008. Fra 2005 blev der kun optaget pædagogstuderende i Aabenraa, og de studerende, der var begyndt i Haderslev inden da, færdiggjorde uddannelsen der, mens underviserne drypvis blev overflyttet til Aabenraa, efterhånden som antallet af studerende i Haderslev faldt. Antallet af undervisere og studerende i Haderslev var omtrent det samme som i Aabenraa, og de medbragte netbaserede uddannelser til pædagog og meritpædagog, der var noget nyt i det danske uddannelseslandskab. Fusionen var imidlertid ikke uproblematisk. Underviserne, der blev overflyttet til Aabenraa, kunne godt føle sig alene og på udebane i lærerkollegiet. Forskellige undervisningskulturer skulle integreres, da en tværfaglig og projektorienteret tilgang til de teoretiske fag i Aabenraa mødte en mere traditionel fagopdelt undervisning, der var sædvanen på seminariet i Haderslev. Der eksisterede også visse fordomme om de andre. For eksempel at man i Aabenraa var særligt kreative, mens man i Haderslev var meget teoretiske på grund af seminariernes forskellige ophav i henholdsvis børnehave- og fritidspædagogikken og socialpædagogikken. Da de to undervisergrupper mødte hinanden i 2005, viste det sig dog, at de også kunne være kreative i Haderslev og teoretiske i Aabenraa. Begge steder havde da også stærke faglige miljøer i linjefagene, de såkaldte aktivitets- og kulturfag. Det hjalp på sammensmeltningen, at Peter Thode Loft fra Haderslev blev studierektor, så tilflytterne ikke følte sig helt på udebane, og at de to medarbejdergrupper sammen skulle lave en ny fælles studieordning samt planlægge og udføre implementeringen af den nye pædagoguddannelse, der trådte i kraft i 2007 og indførte helt nye kombinationsfag. Dette arbejde med en ny uddannelse var med til at give fælles fodslag på sigt, selv om der var mange undervisere i Aabenraa, der begræd afskaffelsen af den projekt- og problembaserede undervisning, der før sammenlægningen havde været et adelsmærke for seminariet og en stor del af den professionelle identitet for underviserne i de teoretiske fag pædagogik, psykologi, socialfag, sundhedsfag og fællesfaget kom-

munikation, organisation og ledelse (KOL). Truslen om, at Haderslev Statsseminarium skulle overtage Seminariet i Aabenraa, der havde ligget i luften under konflikten mellem ledelse og lærerne i begyndelsen af 1990'erne, var heller ikke glemt hos de lærere, der havde været ansat dengang. For disse følte det voldsomt, at ikke alene Peter Thode Loft blev studierektor, men også at Lene Rasmussen fra Haderslev blev leder af kontoret, og at Ida Guldager blev ansat som uddannelsesleder med ansvar for skemalægning, der var IT-baseret i Haderslev, mens det stadig foregik på papir i Aabenraa. IT-revolutionen kom således til Aabenraa fra Haderslev. Efterhånden forsvandt skellet dog mellem underviserne fra Haderslev og Aabenraa, og for de mange nyansatte i 2010'erne var det ikke let at få øje på. Nu organiserede man sig hovedsageligt efter de nye fag i henhold til uddannelsen fra 2006 og efter kompetenceområderne og specialiseringerne i uddannelsen fra 2014.³¹

I takt med at uddannelsen blev mere centralt styret gennem detaljerede bekendtgørelser og større akademiske krav til de studerende i 1990'erne og 2000'erne, blev der mindre plads til aktivitets- og kulturfaciliteterne dansk, drama, musik, værkstedsfag, bevægelsesfag og naturfag. Omtrent samtidig svandt aktiviteterne uden for undervisningen ind, mens lejrskole og studieture blev sparet væk. Det betød, at kulturen ændrede sig fra det mere højskoleprægede til at nærme sig universitetsuddannelserne, hvilket blev forstærket af et reduceret antal undervisningstimer. Det personlighedsdannende trådte dermed i baggrunden til fordel for akademisk og professionsrettet kompetenceudvikling, der blev stadfæstet med lovene om pædagoguddannelse fra 2006 og 2014.³²

UC SYD Campus Aabenraa

Kort efter sammenlægningen med pædagoguddannelsen i Haderslev skulle endnu en medarbejdergruppe integreres i Aabenraa. I 2008 blev der nemlig oprettet en uddannelse som socialrådgiver på seminariet i Aabenraa. Socialrådgiveruddannelsen var udlagt fra UC Vest i Esbjerg, der også leverede de fleste undervisere til uddannelsen. Dette var første skridt på vejen til et tværprofessionelt uddannelsessted. Efter Peter Thode Lofts afgang som studiechef i 2013 kom der en periode med flere lederskift og omorganiseringer, inden lektor, studievejleder og tillidsrepræsentant Trine Etzerodt blev ansat som studieleder i 2016. Året efter stod en nybygget campus færdig på Campusallé, hvor pædagoguddannelsen fik til huse sammen med uddannelser til pædagogisk

I 2017 blev UC SYD Aabenraa indviet som en del af et samlet campusområde. Professionshøjskolen blev placeret, hvor Brundlundskolen havde ligget. UC SYD har også campusser i Haderslev, Kolding og Esbjerg og er den mindste af landets seks professionshøjskoler, der hovedsageligt varetager uddannelsen af professionsbachelorer til velfærdsprofessionerne. Mens rektor indtil 2004 var øverste chef for pædagogseminariet, er der nu en institutchef, en direktør og en rektor i ledelsesstrengen over studielederen, der er den daglige og personaleansvarlige leder. Foto: UC SYD.

assistent, socialrådgiver og sygeplejerske. Sygeplejeuddannelsen kom fra Sønderborg, hvor Den sønderjyske Sygeplejerskole havde haft hjemsted siden 1958.³³ Det vakte ikke lige stor begejstring overalt, at den traditionsrige skole blev flyttet til Aabenraa. Imidlertid blev der gjort en stor indsats for at integrere tilflytterne ved blandt andet at etablere fælles personalestue og personaleforening og arrangere fælles aktiviteter såsom grundlovsdag, professionsfestival og fællessamlinger. Den nye campus gav også god mulighed for tværprofessionelle forløb på tværs af uddannelserne, mens den særlige atmosfære, der kendetegnede pædagogseminariet, til gengæld blev vanskeligere at identificere.³⁴

Derfor var det også en vigtig opgave for underviserne at udvikle stedets ånd, så samværet, bygningerne og de grønne udendørsarealer resonerede med pædagogprofessionens menneskelige værdier og seminariets gamle motto "For livets skyld". Med andre ord blev der nu arbejdet bevidst på at skabe mere højskole på professionshøjskolen for at bibringe de studerende såvel faglige kundskaber og færdighe-

der som personlig udvikling og social ansvarlighed. Disse tre elementer havde fra begyndelsen været formålet med pædagoguddannelsen i Danmark, men dannelsesdimensionen i uddannelsen i form af personlig udvikling og social ansvarlighed var med kompetencebegrebets indtog i 2000'erne trådt i baggrunden til fordel for professionsrelevante kompetencer. Underviserne og ledelsen ønskede en uddannelse, der udviklede de studerende som hele mennesker, ikke kun som kompetente pædagoger, og derfor havde man allerede i foråret 2015 vedtaget en kerneopgave med ordlyden: "Med solid faglighed at skabe rammerne for uddannelsen af de studerende til professionsfaglighed og for dannelsen af dem som vidende, reflekterende og samarbejdende mennesker i forpligtende fællesskaber."³⁵

Kerneopgavens ambition om de studerendes såvel professionelle som personlige dannelse skulle vise sig at harmonere med den samlede strategi for UC SYD, som Alexander von Oettingen udformede, da han tiltrådte som rektor efter Birthe Friis Mortensen i foråret 2021. Her var nøgleordene hoved, hånd og hjerte: "I et tæt samarbejde med professionerne vil vi danne og uddanne samfundets professionelle. Dem, der er så gode til deres fag, at de kan leve af det. Men også dem, der har den menneskelige dannelse til at kombinere hoved, hånd og hjerte."³⁶

De smukke idealer mødte dog til tider en virkelighed med mange udfordringer. De studerendes timetal faldt i takt med besparelser i 2010'erne, så det nåede et lavpunkt på omkring 10 for så igen at stige, da den socialdemokratiske regering gav pædagoguddannelsen et økonomisk løft i 2019. I tiden efter 2020 var den store udfordring de små ungdomsårgange. Antallet af studerende på pædagoguddannelsen i Aabenraa faldt således fra omkring 800, da det toppede i 2010'erne, til under 600 i 2020'erne. Det betød ansættelsesstop og afskedigelser af teknisk og administrativt personale, mens afskedigelser af undervisere i Aabenraa blev undgået, da en del lektorer fandt andet arbejde eller gik på pension. Undervisere blev desuden flyttet fra Esbjerg og Kolding til Aabenraa. Der blev også foretaget en omlægning af undervisningen, der resulterede i mindre af den relativt dyre holdundervisning for at tilpasse sig en ny virkelighed med kun fire eller fem årlige hold mod tidligere syv. Desuden blev der i 2023 oprettet en pædagoguddannelse i Tønder, og flere af de i alt 35 undervisere blev engageret i efter- og videreuddannelsesaktiviteter og erhvervsuddannelsen til pædagogisk assistent. Det betød, at eksisterende undervisningsforløb måtte revideres, og at mange undervisere arbejdede en stor del af tiden

uden for campus i Aabenraa. Disse tilpasninger og besparelser skabte en del frustration blandt undervisere, der måtte opgive velgennemprøvede undervisningsforløb til fordel for nye roller og opgaver, der ikke nødvendigvis passede til deres faglige profil.

For underviserne nu som tidligere var hvervet som seminarielærer mere end et lønarbejde; det var ofte noget, man brændte for med liv og sjæl. Derfor kunne forandringer let skabe konflikter og frustrationer, når underviserne oplevede, at ydre faktorer vanskeliggjorde deres essentielle opgave med at udvikle dygtige pædagoger, der kunne gøre en positiv forskel for børn, unge og voksne i Sønderjylland. På seminariet skulle der trædes varsomt, for arbejdet var ikke alene for lønnens, men også for livets skyld.

Konklusion

Selv om der kan spores en vis kontinuitet fra 1953 til 2023 på pædagoguddannelsen i Aabenraa, så var det meste dog forandret. I 2023 fungerede UC SYD i Aabenraa som hele Sønderjyllands professionshøjskole med studerende fra hele regionen og desuden mange studerende fra det danske mindretal i Sydslesvig. Med 1.300 studerende, heraf 600 på pædagoguddannelsen, var UC SYD Aabenraas største uddannelsesinstitution og indgik i et tæt samarbejde med de sønderjyske kommuner og Region Syddanmark om at styrke det pædagogiske, sundhedsfaglige og sociale arbejde i Sønderjylland gennem blandt andet forsknings- og udviklingsprojekter samt efter- og videreuddannelse. 70 år efter den spæde begyndelse i 1953 havde det gamle børnehaveseminarium med under 40 elever i lejede lokaler på statsskolen således udviklet sig til at blive en væsentlig del af Sønderjyllands største uddannelsesinstitution. Som denne artikel har vist, så var denne udvikling ikke uden konflikter og magtkampe, da undervisere og studerende ofte deltog i arbejdet med liv og sjæl. Pædagoguddannelsen var nemlig ikke alene til for lønnens, men også for livets skyld.³⁷

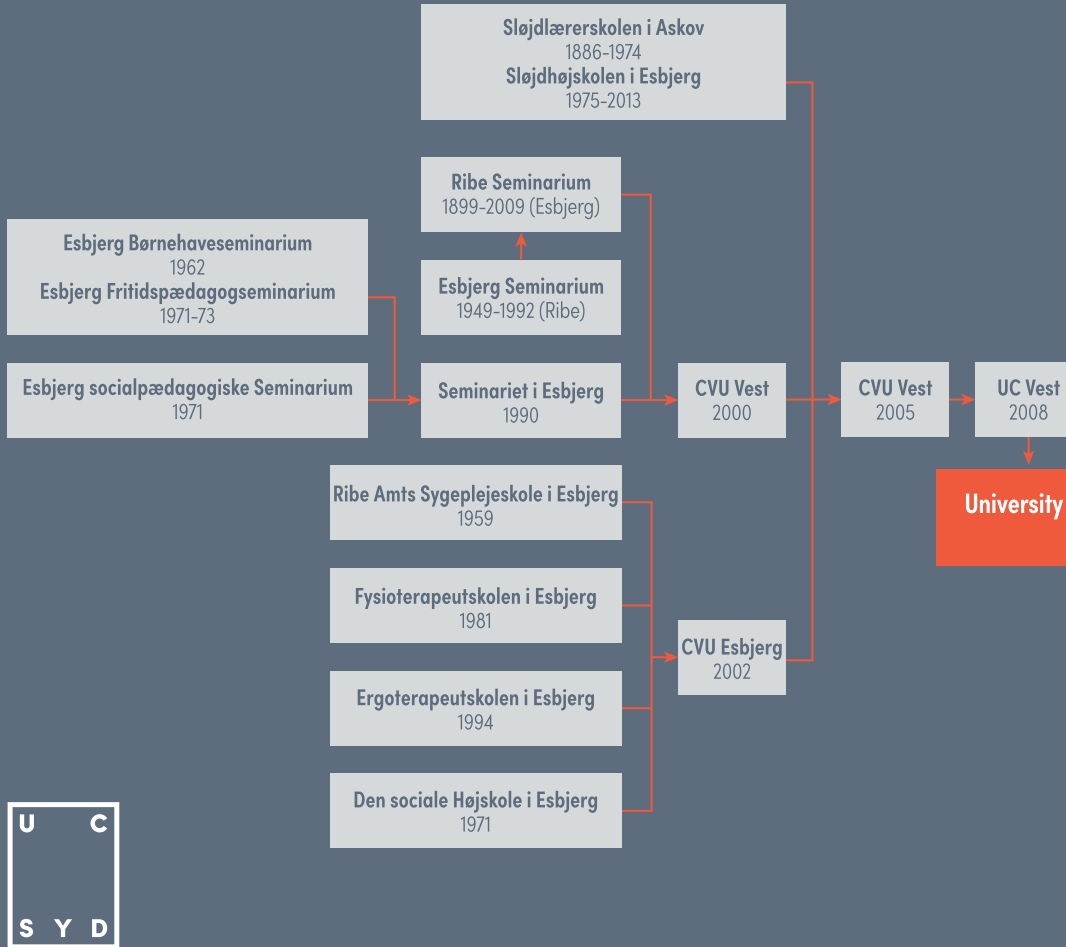
Aabenraa Pædagogseminariums historie belyser ikke alene det sønderjyske uddannelseslandskabs historie, men også den generelle seminarie- og uddannelseshistorie i Danmark. Historien viser, hvordan velfærdsstatens ekspansion i 1960'erne betød en voldsom forøgelse af antallet af pædagogstuderende, der i 1970'erne fik meget mere antiautoritære synspunkter end blot et årti forinden. Synspunkter, der kunne give konflikter mellem studerende, ledelse og undervisere. Den demokratiske og

Pædagoguddannelsen i Aabenraa havde ved udgangen af 2023 tilknyttet 35 undervisere. Her er en del af dem samlet i forbindelse med Mette Kristensen Rasmussens indsættelse som studieleder den 17. maj 2024. Foto: Jesper Wiese.

antiautoritære tilgang, som efterhånden vandt frem i 1970'erne blandt både studerende og undervisere, blev i 1980'erne og 1990'erne udfordret af politisk dikterede besparelser og behovet for en stram økonomisk styring fra ledelsens side. Ledelsen, der nu fik mere magt, skulle iværksætte besparelser, der gik ud over medarbejdere og studerende, og samtidig sikre, at samarbejdet fungerede. Som denne historie viser, lykkedes det langt fra altid. Fusionsbølgen inden for uddannelsessektoren i 2000'erne gav ligeledes anledning til usikkerhed blandt medarbejderne. Det krævede således en stor indsats af ledelsen at integrere to kulturer og medarbejdergrupper, som det var tilfældet med fusionen mellem pædagogseminarierne i Aabenraa og Haderslev. Trods indsatsen var alle ikke lige tilfredse med resultatet. Nogle følte sig på udebane og andre, at de var blevet udsat for en fremmed overtagelse. Disse følelser gennemsyrede formentligt mange uddannelsesinstitutioner i 2000'erne og i 2010'erne, hvor fusionsbølgen fortsatte og resulterede i nye store campusser og seks regionale professionshøjskoler. Uddannelse handler om mennesker af kød og blod, der går op i deres arbejde og studie med liv og sjæl. Det har historien om Aabenraa Pædagogseminarium bevidnet.

UC SYD's

historie

Danmarks Lærerhøjskole og Danmarks Pædagoghøjskole (fra 2000 DPU) udlagt til CVU Vest i Esbjerg i 2001 og til CVU Sønderjylland i Haderslev i 2002.

Kolding Børnehaveseminarium
1964

UC Syd
2008

CVU Sønderjylland
2002

College Syddanmark
2010

Tønder Statsseminarium
1788-1991 (Haderslev)

Haderslev Statsseminarium
1884

Højer Håndarbejdsseminarium
1985-2005 (Haderslev)

Haderslev socialpædagogiske Seminarium
1982-2007 (Aabenraa)

Den sønderjyske Sygeplejeskole i Sønderborg
1958-2017 (Aabenraa)

Aabenraa Børnehave- og Fritidspædagogseminarium
1953

Kolding Seminarium
1952-1992 (Jelling)

Professionshøjskolen UC SYD er et resultat af en lang række fusioner i det syd- og sønderjyske uddannelseslandskab. Historien om UC SYD indeholder således historierne om mange uddannelsessteder, der har haft stor betydning for det sydlige Danmark. Særligt lærerseminarierne bærer på en lang, men nu svunden, historie i Tønder (1788-1991), Ribe (1899-2009) og Kolding (1952-1992). Den sønderjyske Sygeplejeskole (1958-2017) var også en betydningsfuld uddannelsesinstitution i Sønderborg. Plakat: Hans Henrik Hjermitsev og Sophie Becker Dalsgaard, UC SYD.

KILDER

Utrykte kilder:

- Hans Henrik Hjerimitslevs privatarkiv (HP):
Mødereferater med videre 2012-2023.
Interview med Mette Solkær og Trine Etzerodt 10. december 2021, lydfil.
Interview med Flemming Rasmussen og Kim Jerg 2. juni 2023, lydfil.
Interview med Rikke Finnerup og Ida Guldager 1. maj 2024, lydfil.

Rigsarkivet (RA):
3356 Aabenraa Pædagogseminariums Arkiv.

Trykte kilder:

- Jydske Vestkysten: Diverse artikler fra januar og februar 1993.
Seminarieret i Aabenraa: *Jubilæumsskrift 50 år: 1953-2002*, 2003

LITTERATUR

- Birk, Tove Caspersen: "Den sønderjyske Sygeplejeskole. Et historisk rids af sygeplejerskeuddannelsen." I *Grænseløs sygepleje*, Dansk Sygeplejeråd Sønderjyllands Amtskreds, 1999, s. 108-118.
- Braad, Karen B. et al.: – *For at blive en god lærer: Seminarier i to århundreder*. Dansk Læreruddannelse 1791-1991, bd. 1, Odense 2005.
- Buch, Jørn: "Haderslev Statsseminarium i 100 år", *Sønderjysk Månedsskrift*, 1984, s. 131-137.
- Hilden, Adda & Erik Nørr: *Lærerindeuddannelse. Lokalsamfundenes kamp om seminariedriften*. Dansk Læreruddannelse 1791-1991, bd. 3, Odense 1993.
- Hjerimitslev, Hans Henrik: "Fra kald til konkurrencestat – Pædagogerne og lærernes professionsdannelse i det 20. og 21. århundrede." I Hans Henrik Hjerimitslev, Thomas R.S. Albrechtsen & Bo Morthorst Rasmussen (red.), *Professionsdannelse på tværs: Samarbejde og faglighed i den nye folkeskole*, København 2017a, s. 35-79.
- Hjerimitslev, Hans Henrik: "Uren pædagogik i pædagoguddannelsen – et

- UC SYD: *Strategi 2025*, Esbjerg 2021.
UC SYD: *Campus Aabenraa*. URL: <https://www.ucsyd.dk/uddannelse/campus-aabenraa-det-handler-om-aabenhed>, hentet 30.6.2023.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet: *Lov nr. 315 af 19. april 2006 om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog*.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet: *Bekendtgørelse nr. 211 af 6. marts 2014 om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog*.
- Undervisningsministeriet: *Lov nr. 209 af 21. maj 1969 om uddannelse af børnehav- og fritidspædagoger*.
- Undervisningsministeriet: *Lov nr. 370 af 6. juni 1991 om uddannelse af pædagoger*.
- Aabenraa Pædagogseminarium: *Årskrifter 1995-2009*.

- grundtvigsk korrektiv." I Thomas Aastrup Rømer, Lene Tanggaard & Svend Brinkmann (red.), *Uren pædagogik 3*, Aarhus 2017b, s. 95-107.
- Hjerimitslev, Hans Henrik (red.): *Velfærdsprofessioner*, København 2019.
- Hjerimitslev, Hans Henrik: "Grundtvigske seminarier 1840-1920", *Uddannelseshistorie*, 54, 2020, s. 63-96.
- Jacobsen, Kurt: *Velfærdsuddannelser. Fra enevælde til konkurrencestat*, København 2024.
- Kampmann, Tage: *Kun spiren frisk og grøn... Læreruddannelse 1945-1991*. Dansk Læreruddannelse 1791-1991, bd. 1, Odense 1991.
- Kristensen, Jens Erik et al.: *Kamp og status: De lange linjer i børnehavinstitutionernes og pædagogprofessionens historie 1820 til 2015*. *Pædagogprofessionens Historie og Aktualitet*, bd. 1, København 2015a.
- Kristensen, Jens Erik et al.: *Kald og kundskab: Brydninger i børnehavpædagogikken 1870 til 2015*. *Pædagogprofessionens Historie og Aktualitet*, bd. 2, København 2015b.
- Lauridsen, Søren K. & Leif Vestergaard: *Jydsk – børnehaveseminarium, fritidspæ-*

- dagogseminarium, pædagogseminarium, bd. 1: 1933-1993, Aarhus 2020.*
- Lunn, Inger et al.: *Fem rektorer fortæller. Fra enegang til fælles fodslag*, Aarhus 2005.
- Riis, Aase: *Seminarie Lærer Foreningens Historie*, Glostrup 1997.
- Witte, Jørgen: *Aabenraa Børnehave- og Fritidspædagogseminarium 1953-1978*, Aabenraa 1978.
- Witte, Jørgen: *Fra nationalitetskamp til kvalitetskamp. Danske Børneinstitutioner i Aabenraa Kommune 1938-1988*, Aabenraa 1988.

NOTER

- 1 Hjermitzlev 2017a; 2020. Der skal lyde en stor tak til Lars N. Henningsen og Merete Bo Thomsen samt studerende og kolleger ved UC SYD for konstruktive kommentarer til tidligere udgaver af denne artikel.
- 2 Witte 1978; Lunn et al. 2005; Aabenraa Pædagogseminarium: Årsskrifter 1995-2009; UC SYD 2023.
- 3 Kampmann 1991; Hilden & Nørr 1993; Braad et al. 2005; Hjermitzlev 2017a; 2020.
- 4 Lunn et al. 2005; Kristensen et al. 2015a; 2015b; Hjermitzlev 2017a; Lauridsen & Vestergaard 2020.
- 5 Hjermitzlev 2019; Jacobsen 2024.
- 6 Witte 1978.
- 7 Witte 1988, s. 14-38.
- 8 Witte 1978, s. 5-29.
- 9 Ibid., s. 25-26; Lunn et al. 2005; Lauridsen & Vestergaard 2020, s. 41-58.
- 10 Witte 1978, s. 34; RA Aabenraa Pædagogseminariums Arkiv: Råd udvalg, møder 1953-2012, pk. 1 og 10; Ibid.: Forstanderinde og diakonisse Ruth Værgø – billeder (1950-1969), pk. 1.
- 11 Witte 1978, s. 29-49; Lunn et al. 2005; Kristensen 2015a, s. 179-247.
- 12 Witte 1978, s. 32-61.
- 13 Seminariet i Aabenraa 2003, s. 7.
- 14 Ibid., s. 8.
- 15 RA Aabenraa Pædagogseminariums Arkiv: Seminariets jubilæer, pk.1.
- 16 Seminariet i Aabenraa 2003, s. 8.
- 17 Undervisningsministeriet: Lov af 1991; Riis 1997, s. 220-239; HP: Interview 2023.
- 18 HP: Interview 2023; Seminariet i Aabenraa 2003; RA Aabenraa Pædagogseminariums Arkiv: Råd udvalg, møder 1953-2012, pk. 4 og 10.
- 19 Undervisningsministeriet: Lov af 1969.
- 20 HP: Interview 2023; Seminariet i Aabenraa 2003; RA Aabenraa Pædagogseminariums Arkiv: Råd udvalg, møder 1953-2012, pk. 10.
- 21 HP: Interview 2023; RA Aabenraa Pædagogseminariums Arkiv: Råd udvalg, møder 1953-2012, pk. 1, 4 og 11.
- 22 RA Aabenraa Pædagogseminariums Arkiv: Råd udvalg, møder 1953-2012, pk. 1, 4 og 11.
- 23 Ibid.: Råd udvalg, møder 1953-2012, pk. 4.
- 24 Ibid.
- 25 Ibid.
- 26 Ibid.; HP: Interview 2023; Jydske Vestkysten, januar og februar 1993; Buch 1984.
- 27 RA Aabenraa Pædagogseminariums Arkiv: Råd udvalg, møder 1953-2012, pk. 1.
- 28 Ibid.; HP: Interview 2023; Aabenraa Pædagogseminarium: Årsskrifter 1995-2005.
- 29 Jubilæumsskrift 50 år, 1953-2003, s. 24.
- 30 HP: Interview 2023; Aabenraa Pædagogseminarium, Årsskrifter 2004-2006.
- 31 Uddannelses- og Forskningsministeriet Lov af 2006, Bekendtgørelse af 2014: Aabenraa Pædagogseminarium: Årsskrifter 2005-2007; Hjermitzlev 2017a, s. 68-75; HP: Interviews 2021, 2023 og 2024, mødereferater og undervisningsplaner 2012-2018.
- 32 Hjermitzlev 2017a, s. 68-75; 2017b; HP: Interview 2023.
- 33 Birk 1999.
- 34 Aabenraa Pædagogseminarium: Årsskrifter 2008-2009; HP: mødereferater 2016-2023.
- 35 Hjermitzlev 2017b, s. 95.
- 36 UC SYD 2021.
- 37 UC SYD 2023.

Zusammenfassung

Dieser Artikel befasst sich mit der Geschichte der Ausbildung von Pädagogen und Pädagoginnen in Apenrade von den bescheidenen Anfängen an der Aabenraa Statsskole im Jahr 1953 bis zum 70-jährigen Jubiläum im Jahr 2023, als die Ausbildung Teil eines großen interprofessionellen Campus an der UC SYD war. Die Geschichte wird in einen größeren gesellschafts- und bildungspolitischen Kontext gestellt und erscheint so als Beispiel für die Entwicklung der Ausbildung von kleinen Fachschulen, in Dänemark Seminare bennant (und im Folgenden so genannt werden), hin zur Einbindung in große regionale Berufskollegs. Das enorme Wachstum der Zahl der Studierenden und Mitarbeiter im Laufe der Jahre führte dazu, dass die Ausbildung in immer größere Räumlichkeiten umziehen musste. Die Ausbildung entwickelte sich 1971 von einer ursprünglichen Schule für Kindergärtnerinnen zu einem Kindergarten- und Freizeitheimseminar und weiter ab 1992 zu einer Einrichtung, bei dem die verschiedenen pädagogischen Ausbildungen zu einer gemeinsamen Ausbildung zusammengelegt wurden. Im Jahr 2004 wurde das Seminar Teil der CVU Sønderjylland und im Jahr 2010 der UC SYD. Diese Entwicklung führte dazu, dass der ursprüngliche dänische Volkshochschulcharakter der Ausbildung allmählich zugunsten der Bildungskultur der Universitäten verschwand.

Der Schwerpunkt des Artikels liegt nicht nur auf der Organisations- und Baugeschichte, sondern auch auf der ideologischen Entwicklung. Bei seiner Gründung erhielt das Seminar von der Schulleiterin Ruth Værgø das Motto „Um des Lebens willen“, um die christlichen und humanistischen Werte des Ortes hervorzuheben. Gleichzeitig wurde betont, dass das Seminar eine nationale Funktion hatte, nämlich gegen den deutschen Einfluss in Südjütland. In den 1970er Jahren prägten die Rebellion der Jugend und der Sozialismus das Seminar, und das Christliche und Nationale trat in den Hintergrund. Die 1980er und 1990er Jahre waren geprägt von pädagogischen Innovationen unter anderem in Form von Projektarbeit, aber auch von Machtkämpfen, Kürzungen und Managementkrisen, während die 2000er und 2010er Jahre von Fusionen bestimmt waren. Die größte Herausforderung beim Jubiläum im Jahr 2023 waren die kleinen Jugendjahrgänge, die die Rekrutierung von Studierenden, die im gesamten Zeitraum überwiegend aus Schleswig nördlich und südlich der Grenze kamen, erschwerten.